

ФІНАНСОВИЙ МОНІТОРИНГ

Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича

ФІНАНСОВИЙ МОНІТОРИНГ

*Методичні рекомендації для самостійного вивчення
дисципліни*

Укладач Юрій Е.О.

Чернівці
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
2026

УДК 336.71+347.73(075.8)

Ф 591

Друкується за ухвалою вченої ради
Економічного факультету Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича
(протокол № 9 від 18 березня 2026 року)

Ф 591 **Фінансовий** моніторинг: метод. реком. до самост. вивчен.
дисципліни / уклад. Е.О. Юрій. Чернівці : Чернівецьк. нац. ун-т ім.
Ю. Федьковича, 2026, 60 с.

Методичні рекомендації для самостійного вивчення дисципліни призначені для здобувачів, які вивчають дисципліну «Фінансовий моніторинг» та можуть бути використані ними як при підготовці до аудиторних занять, так і для підсумкового контролю знань. Містять мету та методичні рекомендації щодо самостійного вивчення кожної теми дисципліни, а також запитання для самоконтролю та тестові завдання.

Для здобувачів спеціальності «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок».

УДК 336.71+347.73(075.8)

© Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича, 2026

© Юрій Е.О. (укладач), 2026

ЗМІСТ

Вступ	4
Тема 1. Суть і значення фінансового моніторингу	6
Тема 2. Міжнародні організації та співробітництво у сфері протидії легалізації злочинних доходів і фінансуванню тероризму	12
Тема 3. Міжнародні стандарти у сфері протидії легалізації (відмивання) злочинних доходів і фінансуванню тероризму	19
Тема 4. Правові основи, завдання, обов'язки, відповідальність суб'єктів фінансового моніторингу в Україні	26
Тема 5. Організація фінансового моніторингу в Україні. Типології відмивання коштів отриманих злочинним шляхом.....	33
Тема 6. Боротьба з відмиванням грошей в банківському секторі економіки	39
Тема 7. Світовий досвід ПВК/ФТ і Україна як учасниця цієї боротьби	46
Рекомендована література	53

ВСТУП

Фінансовий моніторинг є важливою складовою сучасної системи забезпечення фінансової та економічної безпеки держави. В умовах глобалізації фінансових ринків, активного розвитку міжнародних фінансових операцій і зростання масштабів тіньової економіки особливої актуальності набуває проблема протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму. Незаконне походження фінансових ресурсів, що надходять у легальний економічний обіг, створює значні ризики для стабільності фінансової системи, сприяє розвитку корупції, криміналізації економічних відносин та підриває довіру до державних інститутів. У зв'язку з цим формування ефективної системи фінансового моніторингу є важливим інструментом запобігання фінансовим злочинам та забезпечення прозорості фінансових потоків.

Важливе значення фінансового моніторингу полягає у своєчасному виявленні підозрілих фінансових операцій, аналізі ризиків фінансових правопорушень та запобіганні використанню фінансової системи для легалізації незаконно отриманих доходів. Ефективне функціонування системи фінансового моніторингу сприяє зміцненню фінансової дисципліни, підвищенню прозорості фінансових операцій, а також формуванню надійного механізму взаємодії між фінансовими установами, державними органами та міжнародними організаціями у сфері боротьби з фінансовими злочинами. Особливого значення ця система набуває в умовах інтеграції України до світового економічного простору та необхідності дотримання міжнародних стандартів у сфері протидії відмиванню коштів і фінансуванню тероризму.

Дисципліна «Фінансовий моніторинг» спрямована на формування у студентів системних знань щодо сутності, принципів та механізмів функціонування національної і міжнародної системи запобігання та протидії легалізації

доходів, одержаних злочинним шляхом. Вона охоплює питання міжнародного співробітництва у сфері протидії фінансовим злочинам, міжнародні стандарти у сфері ПВК/ФТ, правові основи функціонування системи фінансового моніторингу в Україні, а також особливості організації фінансового моніторингу у фінансових установах, зокрема у банківському секторі.

Методичні рекомендації для самостійного вивчення дисципліни «Фінансовий моніторинг» спрямовані на допомогу студентам у систематизації та поглибленні теоретичних знань, а також формуванні практичних навичок аналізу фінансових операцій і виявлення ризиків легалізації злочинних доходів. У рекомендаціях подано методичні поради щодо опрацювання основних тем курсу, визначено ключові поняття та питання, на які необхідно звернути особливу увагу під час самостійної роботи.

Метою методичних рекомендацій є сприяння формуванню цілісного уявлення про систему фінансового моніторингу, її роль у забезпеченні економічної та фінансової безпеки держави, а також розвиток здатності застосовувати отримані знання при аналізі фінансових операцій та оцінці ризиків фінансових правопорушень.

Основним завданням самостійного вивчення дисципліни є засвоєння теоретичних основ фінансового моніторингу, ознайомлення з міжнародними стандартами у сфері протидії легалізації злочинних доходів, вивчення правових засад функціонування системи фінансового моніторингу в Україні, а також формування навичок ідентифікації підозрілих фінансових операцій та аналізу типових схем відмивання коштів. Крім того, важливим завданням є розуміння ролі суб'єктів фінансового моніторингу, їх функцій, повноважень та відповідальності за порушення вимог законодавства.

Об'єктом вивчення дисципліни є система економічних, правових та організаційних відносин, що виникають у процесі запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та іншим фінансовим правопорушенням у межах функціонування національної та міжнародної систем фінансового моніторингу.

ТЕМА 1

СУТЬ І ЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ

Метою самостійного опрацювання теми є формування системного розуміння сутності процесу легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, ролі фінансового моніторингу в запобіганні цьому явищу, а також ознайомлення з поняттям предикатних злочинів, роллю тіньової економіки у формуванні незаконних доходів та її впливом на економічну безпеку держави.

Методичні рекомендації щодо самостійного вивчення теми

Для якісного засвоєння матеріалу студентам варто дотримуватися такої послідовності опрацювання теми:

1. Ознайомлення з базовими поняттями. Необхідно насамперед засвоїти основні поняття теми:

- відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом;
- фінансовий моніторинг;
- предикатні злочини;
- тіньова економіка;
- контрафактна продукція.

Особливу увагу слід звернути на законодавче визначення легалізації доходів та поняття фінансового моніторингу.

2. Вивчення процесу відмивання грошей. Під час самостійної роботи треба:

- проаналізувати історію виникнення поняття «відмивання грошей»;
- з'ясувати причини глобальної боротьби з цим явищем;
- розглянути міжнародні документи у сфері боротьби з легалізацією доходів;
- визначити основні цілі та методи відмивання коштів.

Особливу увагу потрібно звернути на:

- негативний вплив відмивання коштів на економіку;
- роль міжнародного співробітництва у боротьбі з фінансовими злочинами.

3. Опрацювання сутності фінансового моніторингу. Необхідно:

- з'ясувати зміст поняття фінансового моніторингу;
- вивчити види фінансового моніторингу (державний та первинний);
- визначити суб'єкти та об'єкти фінансового моніторингу;
- проаналізувати основні принципи функціонування системи фінансового моніторингу.

Особливу увагу варто звернути на:

- ризик-орієнтований підхід;
 - взаємодію фінансових установ з державними органами.
4. Вивчення предикатних злочинів. Студентам потрібно:
- зрозуміти поняття предикатного злочину;
 - визначити його роль у процесі легалізації доходів;
 - проаналізувати приклади найбільш поширених предикатних злочинів.

Слід зосередитися на взаємозв'язку між основним злочином і легалізацією незаконних доходів.

5. Дослідження тіньової економіки. Під час самостійної роботи треба:

- визначити поняття та основні ознаки тіньової економіки;
- вивчити структуру тіньового сектору;
- розглянути причини виникнення тіньової економіки;
- проаналізувати її вплив на державний бюджет та економічну безпеку країни.

6. Аналіз проблеми контрафактної продукції. Необхідно:

- з'ясувати поняття контрафактної продукції;
- розглянути її види;
- визначити наслідки виробництва та поширення контрафактних товарів.

Запитання для самоконтролю

1. Що таке відмивання грошей?
2. Які історичні передумови виникнення поняття «відмивання грошей»?
3. Чому боротьба з відмиванням коштів стала глобальною проблемою?
4. Які економічні наслідки має легалізація злочинних доходів?

5. Які основні цілі відмивання коштів?
6. Які міжнародні документи регулюють боротьбу з відмиванням коштів?
7. Що таке фінансовий моніторинг?
8. Які основні завдання фінансового моніторингу?
9. Які види фінансового моніторингу існують?
10. Хто є суб'єктами фінансового моніторингу?
11. Що є об'єктом фінансового моніторингу?
12. Які принципи фінансового моніторингу?
13. Що таке предикатний злочин?
14. Які злочини найчастіше передують легалізації доходів?
15. Що таке тіньова економіка?
16. Які сегменти тіньової економіки існують?
17. Які наслідки тіньової економіки для держави?
18. Які методи оцінювання масштабів тіньової економіки існують?
19. Який критичний рівень тіньової економіки для економічної безпеки?
20. Яку роль відіграє фінансовий моніторинг у боротьбі з тіньовою економікою?

Тестові завдання

1. Відмивання грошей – це:
 - а) інвестування коштів у державні облігації;
 - б) приховування джерела незаконно отриманих коштів з метою надання їм легального вигляду;
 - в) сплата податків із доходів підприємства;
 - г) здійснення міжнародних фінансових операцій.
2. Термін «відмивання грошей» виник у:
 - а) Великій Британії;
 - б) США;
 - в) Франції;
 - г) Німеччині.
3. Першим міжнародним документом, що визначив поняття відмивання доходів, стала:

- а) Женевська конвенція;
- б) Віденська конвенція;
- в) Паризька конвенція;
- г) Римська конвенція.

4. Фінансовий моніторинг – це:

- а) фінансовий контроль за діяльністю підприємств;
- б) система заходів щодо запобігання та протидії відмиванню доходів;
- в) аудит фінансової звітності;
- г) аналіз діяльності банків.

5. Фінансовий моніторинг поділяється на:

- а) державний і первинний;
- б) внутрішній і зовнішній;
- в) банківський і небанківський;
- г) оперативний і стратегічний.

6. Предикатний злочин – це:

- а) адміністративне правопорушення;
- б) злочин, який передуює відмиванню доходів;
- в) фінансове порушення;
- г) податкове правопорушення.

7. До основних предикатних злочинів належить:

- а) ухилення від сплати податків;
- б) сплата митних платежів;
- в) державні закупівлі;
- г) ведення бухгалтерського обліку.

8. Доходи, одержані злочинним шляхом – це:

- а) доходи підприємств;
- б) будь-які активи, отримані внаслідок злочину;
- в) прибуток від інвестицій;
- г) доходи від банківських депозитів.

9. Однією з цілей відмивання коштів є:

- а) підвищення податкових надходжень;
- б) приховування джерел походження доходів;
- в) підвищення рівня зайнятості;
- г) розвиток державного сектору.

10. Тіньова економіка – це:

- а) легальна економічна діяльність;
- б) економічна діяльність, що не контролюється державою;
- в) діяльність державних підприємств;
- г) банківська діяльність.

11. До сегментів тіньової економіки належить:

- а) бюджетний сектор;
- б) неофіційна економіка;
- в) банківський сектор;
- г) державний сектор.

12. Підпільна економіка включає:

- а) виробництво товарів у державному секторі;
- б) незаконну діяльність, заборонену законом;
- в) діяльність державних органів;
- г) офіційну торгівлю.

13. Однією з причин тінізації економіки є:

- а) низький рівень податків;
- б) ефективна судова система;
- в) високий рівень корупції;
- г) стабільне законодавство.

14. Контрабанда – це:

- а) законний експорт товарів;
- б) переміщення товарів через кордон з порушенням митних правил;
- в) торгівля на внутрішньому ринку;
- г) банківська операція.

15. Фіктивне підприємництво – це:

- а) створення підприємства для ведення законного бізнесу;
- б) створення підприємства для прикриття незаконної діяльності;
- в) державна підприємницька діяльність;
- г) діяльність акціонерних товариств.

16. Однією з функцій фінансового моніторингу є:

- а) надання кредитів;
- б) виявлення підозрілих фінансових операцій;
- в) страхування депозитів;
- г) управління державним бюджетом.

17. Об'єктом фінансового моніторингу є:

- а) фінансові операції з активами;
- б) політичні рішення;
- в) виробничі процеси;
- г) кадрові рішення.

18. Одним із принципів фінансового моніторингу є:

- а) презумпція винуватості;
- б) презумпція невинуватості;
- в) відсутність контролю;
- г) централізація влади.

19. Критичний рівень тіньової економіки для економічної безпеки держави становить приблизно:

- а) 10 % ВВП;
- б) 20 % ВВП;
- в) 30 % ВВП;
- г) 50 % ВВП.

20. Контрафактна продукція виникає внаслідок:

- а) розвитку інновацій;
- б) порушення прав інтелектуальної власності;
- в) зниження податків;
- г) державного регулювання.

ТЕМА 2
МІЖНАРОДНІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА СПІВРОБІТНИЦТВО У
СФЕРІ ПРОТИДІЇ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ЗЛОЧИННИХ ДОХОДІВ
ТА ФІНАНСУВАННЮ ТЕРОРИЗМУ

Метою самостійного опрацювання теми є формування системних знань щодо ролі міжнародних організацій та механізмів міжнародного співробітництва у сфері протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму (ПБК/ФТ), а також розуміння міжнародних стандартів і інституцій, що координують боротьбу з фінансовими злочинами на глобальному рівні.

Методичні рекомендації щодо самостійного вивчення теми

Для якісного засвоєння матеріалу студентам варто дотримуватися такої послідовності опрацювання теми:

1. Ознайомлення із сутністю міжнародного співробітництва. Необхідно:

о з'ясувати причини виникнення міжнародної співпраці у сфері протидії відмиванню коштів;

о визначити основні рівні міжнародної взаємодії (двосторонній, регіональний, універсальний);

• проаналізувати роль міжнародних конвенцій та договорів.

Особливу увагу слід звернути на:

• міжнародні конвенції ООН;

• європейські конвенції;

• директиви Європейського Союзу.

2. Вивчення ролі міжнародних організацій. Варто детально розглянути функції таких організацій:

1) Організація Об'єднаних Націй (ООН)

• міжнародні конвенції;

• боротьба з наркотиками;

• міжнародні програми протидії відмиванню коштів.

2) Міжнародний валютний фонд (МВФ)

• оцінка фінансових систем;

- технічна допомога державам;
- розвиток потенціалу у сфері ПВК/ФТ.

3) Інтерпол

- міжнародна поліцейська співпраця;
- інформаційні системи;
- координація боротьби зі злочинністю.

3. Аналіз діяльності FATF. Необхідно:

- визначити причини створення FATF;
- вивчити 40 рекомендацій FATF;
- зрозуміти процедуру взаємних оцінок;
- ознайомитися з механізмом «чорного списку» країн.

Особливу увагу потрібно звернути на:

- міжнародні стандарти ПВК/ФТ;
- роль FATF як глобального координатора.

4. Дослідження регіональних організацій. Доцільно вивчити:

1) MONEYVAL

- структура;
- процедура взаємної оцінки;
- співпраця з FATF.

2) Євразійська група (ЄАГ)

- мета створення;
- механізми співробітництва;
- регіональні особливості.

5. Вивчення діяльності спеціалізованих організацій. Слід звернути увагу на:

1) Базельський комітет

- банківський нагляд;
- міжнародні стандарти регулювання банків.

2) Вольфсберзьку групу

- принципи протидії відмиванню коштів;
- стандарти для приватних банків.

3) Егмонтську групу

- об'єднання фінансових розвідок;
- обмін інформацією між державами.

Запитання для самоконтролю

1. У чому полягає значення міжнародного співробітництва у боротьбі з легалізацією злочинних доходів?
2. Які основні рівні міжнародного співробітництва у сфері протидії відмиванню коштів існують?
3. Які міжнародні конвенції регулюють боротьбу з легалізацією доходів, одержаних злочинним шляхом?
4. Яку роль відіграє Організація Об'єднаних Націй у боротьбі з фінансовими злочинами?
5. Які основні функції виконує Міжнародний валютний фонд у сфері протидії відмиванню коштів?
6. Які завдання виконує Інтерпол у боротьбі з міжнародною злочинністю?
7. Які міжнародні організації координують боротьбу з відмиванням коштів?
8. Коли та з якою метою була створена FATF?
9. У чому полягає сутність 40 рекомендацій FATF?
10. Яке значення мають взаємні оцінки країн у системі FATF?
11. Що таке MONEYVAL та які його основні функції?
12. Яку роль відіграє Євразійська група з протидії відмиванню коштів?
13. Які міжнародні стандарти регулюють діяльність банків у сфері фінансового моніторингу?
14. Що таке Базельський комітет і які його основні завдання?
15. Яка мета створення Вольфсберзької групи?
16. Які принципи містять Вольфсберзькі рекомендації?
17. Що таке Егмонтська група та які функції вона виконує?
18. Яке значення має міжнародний обмін інформацією між фінансовими розвідками?
19. Які механізми міжнародного контролю застосовуються для боротьби з фінансовими злочинами?
20. Яке значення міжнародних стандартів для формування національних систем фінансового моніторингу?

Тестові завдання

1. Міжнародне співробітництво у сфері протидії відмиванню коштів здійснюється на:
 - а) одному рівні;
 - б) двох рівнях;
 - в) трьох рівнях;
 - г) п'яти рівнях.

2. Основною міжнародною організацією, що координує боротьбу з відмиванням коштів, є:
 - а) МВФ;
 - б) FATF;
 - в) Інтерпол
 - г) Світовий банк.

3. FATF була створена у:
 - а) 1985 р.;
 - б) 1989 р.;
 - в) 1995 р.;
 - г) 2001 р.

4. Основним документом FATF є:
 - а) 20 рекомендацій;
 - б) 30 рекомендацій;
 - в) 40 рекомендацій;
 - г) 50 рекомендацій.

5. Організація Об'єднаних Націй була створена у:
 - а) 1945 р.;
 - б) 1950 р.;
 - в) 1960 р.;
 - г) 1970 р.

6. Віденська конвенція була прийнята у:
 - а) 1978 р.;
 - б) 1988 р.;
 - в) 1998 р.;
 - г) 2008 р.

7. Основною метою Інтерполу є:

- а) міжнародна співпраця поліції;
- б) фінансування держав;
- в) кредитування банків;
- г) аудит підприємств.

8. Штаб-квартира Інтерполу розташована у:

- а) Парижі;
- б) Ліоні;
- в) Брюсселі;
- г) Берліні.

9. MONEYVAL є органом:

- а) Європейського Союзу;
- б) Ради Європи;
- в) ООН;
- г) НАТО.

10. Основним методом діяльності MONEYVAL є:

- а) аудит;
- б) взаємна оцінка;
- в) фінансування;
- г) страхування.

11. Євразійська група з протидії відмиванню коштів створена у:

- а) 2004 р.;
- б) 2000 р.;
- в) 1998 р.;
- г) 2010 р.

12. Базельський комітет займається:

- а) банківським наглядом;
- б) страхуванням;
- в) аудитом;
- г) інвестиціями.

13. Базельський комітет був створений у:

- а) 1965 р.;
- б) 1975 р.;
- в) 1985 р.;
- г) 1995 р.

14. Вольфсберзька група розробляє:

- а) податкову політику;
- б) банківські стандарти боротьби з відмиванням коштів;
- в) митні правила;
- г) валютні обмеження.

15. Егмонтська група об'єднує:

- а) банки;
- б) фінансові розвідки держав;
- в) страхові компанії;
- г) митні служби.

16. Егмонтська група була створена у:

- а) 1990 р.;
- б) 1995 р.;
- в) 2000 р.;
- г) 2005 р.

17. Одним із головних напрямів міжнародної співпраці є:

- а) обмін інформацією;
- б) кредитування;
- в) оподаткування;
- г) інвестування.

18. Взаємна оцінка країн здійснюється:

- а) FATF та регіональними організаціями;
- б) лише ООН;
- в) лише ЄС;
- г) лише МВФ.

19. Міжнародні стандарти FATF спрямовані на:

- а) розвиток банківської системи;
- б) протидію відмиванню коштів і фінансуванню тероризму;
- в) розвиток торгівлі;
- г) підтримку інвестицій.

20. Міжнародне співробітництво у сфері фінансового моніторингу сприяє:

- а) прозорості фінансових операцій;
- б) зростанню тіньової економіки;
- в) зменшенню державного контролю;
- г) розвитку контрафакту.

ТЕМА 3
МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ У СФЕРІ ПРОТИДІЇ
ЛЕГАЛІЗАЦІЇ (ВІДМИВАННЯ) ЗЛОЧИННИХ ДОХОДІВ І
ФІНАНСУВАННЮ ТЕРОРИЗМУ

Метою самостійного опрацювання теми є формування системних знань щодо міжнародних стандартів у сфері протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та розповсюдженню зброї масового знищення, а також розуміння ролі рекомендацій FATF, міжнародних конвенцій, банківських стандартів і механізмів міжнародного співробітництва у забезпеченні прозорості фінансової системи.

Методичні рекомендації щодо самостійного вивчення теми

Для якісного засвоєння матеріалу варто дотримуватися такої послідовності опрацювання теми:

1. Ознайомлення із системою міжнародних стандартів ПВК/ФТ. Під час самостійного вивчення теми необхідно:
 - з'ясувати причини формування міжнародних стандартів у сфері фінансового моніторингу;
 - визначити основні джерела міжнародних стандартів;
 - проаналізувати роль міжнародних конвенцій та нормативних документів.

Особливу увагу слід звернути на:

- резолюції Ради Безпеки ООН;
- конвенції Ради Європи;
- директиви Європейського Союзу.

2. Вивчення рекомендацій FATF. Необхідно детально проаналізувати 40 рекомендацій FATF, які є глобальними стандартами боротьби з відмиванням коштів і фінансуванням тероризму. Варто зосередитись на їх основних групах:

1. Політика та координація у сфері ПВК/ФТ
2. Криміналізація відмивання коштів
3. Протидія фінансуванню тероризму
4. Превентивні заходи для фінансових установ
5. Прозорість бенефіціарної власності

6. Повноваження компетентних органів

7. Міжнародне співробітництво

При вивченні цієї частини необхідно також зрозуміти:

- принцип ризик-орієнтованого підходу;
- механізм взаємної оцінки;
- процедуру моніторингу виконання рекомендацій.

3. Аналіз спеціальних рекомендацій щодо фінансування тероризму. Значну увагу треба приділити спеціальним рекомендаціям FATF, які передбачають:

- криміналізацію фінансування тероризму;
- замороження та конфіскацію активів терористів;
- повідомлення про підозрілі операції;
- міжнародне співробітництво у боротьбі з тероризмом.

4. Вивчення документів міжнародних інституцій. Під час самостійної роботи потрібно проаналізувати:

• документи Базельського комітету з банківського нагляду;

- принципи Вольфсберзької групи;
- документи Егмонтської групи.

Зокрема, Вольфсберзькі принципи визначають правила: ідентифікації клієнтів, моніторингу операцій, повідомлення про підозрілі транзакції, підготовки персоналу банків.

5. Вивчення механізмів міжнародного контролю.

Доцільно розглянути:

- процедури взаємної оцінки систем ПВК/ФТ;
- «чорні» та «сірі» списки FATF;
- санкційні списки міжнародних організацій.

До «чорного списку» FATF входять країни, які не здійснюють належних заходів у сфері боротьби з відмиванням коштів та не співпрацюють із міжнародною спільнотою.

Запитання для самоконтролю

1. Що розуміють під міжнародними стандартами у сфері ПВК/ФТ?

2. Які основні джерела міжнародних стандартів у сфері фінансового моніторингу?

3. Яку роль відіграють резолюції Ради Безпеки ООН у боротьбі з фінансуванням тероризму?
4. Які міжнародні конвенції регулюють боротьбу з легалізацією злочинних доходів?
5. У чому полягає значення рекомендацій FATF?
6. Яка структура рекомендацій FATF?
7. Що передбачає ризик-орієнтований підхід у фінансовому моніторингу?
8. Які заходи передбачають рекомендації FATF щодо протидії фінансуванню тероризму?
9. Які вимоги встановлюють рекомендації FATF щодо ідентифікації клієнтів?
10. Що таке бенефіціарна власність і чому вона важлива?
11. Які функції виконують компетентні органи у системі ПВК/ФТ?
12. Що таке взаємна оцінка системи ПВК/ФТ?
13. Яку роль відіграє міжнародне співробітництво у боротьбі з фінансовими злочинами?
14. Що таке «чорний список» FATF?
15. Які документи розробляє Базельський комітет?
16. Яка мета Вольфсберзьких принципів?
17. Які функції виконує Егмонтська група?
18. Які інформаційні системи використовуються у фінансовому моніторингу?
19. Яку роль відіграють офшорні юрисдикції у процесах відмивання коштів?
20. Яке значення міжнародних стандартів для національних систем фінансового моніторингу?

Тестові завдання

1. Міжнародні стандарти у сфері ПВК/ФТ формуються переважно:
 - а) міжнародними організаціями;
 - б) комерційними банками;
 - в) страховими компаніями;
 - г) приватними корпораціями.

2. Основним міжнародним стандартом у сфері ПВК/ФТ є:
 - а) рекомендації FATF;
 - б) податковий кодекс;
 - в) валютний кодекс;
 - г) банківський регламент.

3. Кількість рекомендацій FATF становить:
 - а) 30;
 - б) 35;
 - в) 40;
 - г) 50.

4. Ризик-орієнтований підхід передбачає:
 - а) оцінку ризиків фінансових операцій;
 - б) ліквідацію банків;
 - в) обмеження кредитування;
 - г) контроль валютного курсу.

5. Одним із ключових елементів рекомендацій FATF є:
 - а) валютне регулювання;
 - б) криміналізація відмивання коштів;
 - в) кредитування підприємств;
 - г) банківське страхування.

6. Фінансування тероризму відповідно до стандартів FATF повинно бути:
 - а) легалізоване;
 - б) криміналізоване;
 - в) оподатковане;
 - г) страховане.

7. Бенефіціарний власник — це:
 - а) власник банку;
 - б) фактичний контролер активів або компанії;
 - в) керівник підприємства;
 - г) аудитор.

8. Превентивні заходи FATF передбачають:

- а) ідентифікацію клієнтів;
- б) страхування депозитів;
- в) валютний контроль;
- г) кредитування населення.

9. Взаємна оцінка країн проводиться з метою:

- а) визначення ефективності системи ПБК/ФТ;
- б) визначення рівня інфляції;
- в) оцінки банківських прибутків;
- г) аналізу валютного курсу.

10. «Чорний список» FATF містить:

- а) країни з високими податками;
- б) країни, що не співпрацюють у боротьбі з відмиванням коштів;
- в) країни з високим ВВП;
- г) країни з низьким рівнем інфляції.

11.Резолюції Ради Безпеки ООН у сфері ПБК/ФТ передбачають:

- а) замороження активів терористів;
- б) кредитування банків;
- в) страхування ризиків;
- г) оподаткування доходів.

12.Документи Базельського комітету стосуються:

- а) банківського нагляду;
- б) податкової політики;
- в) митного контролю;
- г) валютного регулювання.

13.Вольфсберзькі принципи застосовуються у:

- а) банківському секторі;
- б) промисловості;
- в) торгівлі;
- г) аграрному секторі.

14. Однією з вимог Вольфсберзьких принципів є:

- а) моніторинг фінансових операцій;
- б) валютний контроль;
- в) кредитування підприємств;
- г) податковий аудит.

15. Егмонтська група об'єднує:

- а) центральні банки;
- б) підрозділи фінансової розвідки;
- в) митні органи;
- г) страхові компанії.

16. Міжнародне співробітництво у сфері ПВК/ФТ передбачає:

- а) обмін фінансовою інформацією;
- б) зниження податків;
- в) валютну інтервенцію;
- г) підвищення тарифів.

17. Одним із інструментів фінансового моніторингу є:

- а) санкційні списки;
- б) банківські кредити;
- в) страхові платежі;
- г) валютні операції.

18. World-Check використовується для:

- а) перевірки клієнтів на ризики фінансових злочинів;
- б) бухгалтерського обліку;
- в) податкового аудиту;
- г) валютного контролю.

19. Офшорні юрисдикції можуть використовуватися для:

- а) приховування походження коштів;
- б) підвищення податків;
- в) збільшення банківських резервів;
- г) валютної стабілізації.

20. Основна мета міжнародних стандартів ПВК/ФТ полягає у:

- а) захисті фінансової системи від злочинних зловживань;
- б) зниженні банківських процентів;
- в) регулюванні валютного курсу;
- г) збільшенні інвестицій.

ТЕМА 4
ПРАВОВІ ОСНОВИ, ЗАВДАННЯ, ОBOB'ЯЗКИ ТА
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СУБ'ЄКТІВ ФІНАНСОВОГО
МОНІТОРИНГУ В УКРАЇНІ

Метою самостійного опрацювання теми є формування системних знань щодо правових засад функціонування системи фінансового моніторингу в Україні, визначення ролі суб'єктів первинного та державного фінансового моніторингу, їх обов'язків, повноважень та відповідальності за порушення законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом.

Методичні рекомендації щодо самостійного вивчення теми

Для якісного засвоєння матеріалу варто дотримуватися такої послідовності опрацювання теми:

1. Вивчення правових засад фінансового моніторингу.

Під час самостійної роботи необхідно з'ясувати:

- законодавчу базу фінансового моніторингу в Україні;
- роль державних органів у системі запобігання легалізації доходів;
- структуру системи фінансового моніторингу.

Функціонування системи фінансового моніторингу передбачає чіткий розподіл повноважень між органами державної влади та суб'єктами первинного фінансового моніторингу.

2. Аналіз структури системи фінансового моніторингу.

Варто розглянути дві основні групи суб'єктів:

1) суб'єкти державного фінансового моніторингу. До них належать:

- Національний банк України
- Державна служба фінансового моніторингу України
- інші державні органи, що здійснюють регулювання фінансових ринків.

Їх основне завдання – здійснення державного нагляду та контролю за діяльністю суб'єктів первинного фінансового моніторингу.

2) суб'єкти первинного фінансового моніторингу. До них належать:

- банки
- страхові компанії
- фінансові установи
- аудитори
- бухгалтери
- адвокати та нотаріуси
- суб'єкти, що надають юридичні послуги
- посередники з нерухомості
- суб'єкти, що здійснюють операції з дорогоцінними

металами

- організатори азартних ігор
- постачальники послуг віртуальних активів.

3. Вивчення обов'язків суб'єктів фінансового моніторингу. Необхідно проаналізувати основні обов'язки суб'єктів фінансового моніторингу, зокрема:

- ідентифікацію та верифікацію клієнтів;
- здійснення фінансового моніторингу операцій;
- виявлення підозрілих фінансових операцій;
- подання інформації до Державної служби фінансового

моніторингу;

- зберігання інформації про фінансові операції.

4. Аналіз ролі державних органів. Суб'єкти державного фінансового моніторингу здійснюють:

- нагляд за діяльністю фінансових установ;
- проведення перевірок;
- застосування санкцій;
- координацію діяльності суб'єктів фінансового

моніторингу.

5. Вивчення поняття політично значущих осіб. Особливу увагу необхідно приділити поняттю політично значущих осіб (PER).

До них належать:

- керівники державних органів;
- члени уряду;
- судді вищих судів;

- керівники державних підприємств;
- члени керівних органів політичних партій.

Фінансові установи повинні здійснювати посилений контроль за фінансовими операціями таких осіб.

6. Аналіз відповідальності за порушення законодавства.

Варто дослідити види відповідальності за порушення вимог законодавства:

- фінансові санкції;
- штрафи;
- тимчасове зупинення діяльності;
- відкликання ліцензії.

Під час визначення санкцій враховуються характер порушення, його тривалість, отримана вигода та співпраця суб'єкта з державними органами.

Запитання для самоконтролю

1. Яка необхідність впровадження фінансового моніторингу в Україні?

2. Які правові акти регулюють систему фінансового моніторингу в Україні?

3. Яка структура системи фінансового моніторингу в Україні?

4. Хто належить до суб'єктів державного фінансового моніторингу?

5. Які органи здійснюють державний нагляд у сфері фінансового моніторингу?

6. Хто належить до суб'єктів первинного фінансового моніторингу?

7. Які основні обов'язки суб'єктів первинного фінансового моніторингу?

8. Які функції виконує Державна служба фінансового моніторингу України?

9. Яку роль виконує Національний банк України у системі фінансового моніторингу?

10. Що таке фінансова операція, що підлягає фінансовому моніторингу?

11. Що таке підозріла фінансова операція?

12. Які вимоги встановлюються щодо ідентифікації клієнтів?
13. Що таке політично значущі особи?
14. Які особливості контролю за операціями політично значущих осіб?
15. Які суб'єкти зобов'язані здійснювати фінансовий моніторинг?
16. Які види перевірок здійснюють органи державного фінансового моніторингу?
17. Які санкції застосовуються до суб'єктів фінансового моніторингу?
18. Які фактори враховуються при визначенні розміру штрафу?
19. Яке значення має інформаційний обмін у системі фінансового моніторингу?
20. Яку роль відіграє фінансовий моніторинг у забезпеченні фінансової безпеки держави?

Тестові завдання

1. Фінансовий моніторинг — це:
 - а) система банківського кредитування;
 - б) система заходів з протидії відмиванню коштів;
 - в) система валютного регулювання;
 - г) система оподаткування.
2. Уповноваженим органом у сфері фінансового моніторингу в Україні є:
 - а) Міністерство фінансів;
 - б) Державна служба фінансового моніторингу України;
 - в) Національна поліція;
 - г) Рахункова палата.
3. До суб'єктів первинного фінансового моніторингу належать:
 - а) банки;
 - б) суди;
 - в) університети;
 - г) підприємства промисловості.

4. Одним із суб'єктів первинного фінансового моніторингу є:
- а) нотаріус;
 - б) прокурор;
 - в) суддя;
 - г) депутат.
5. До суб'єктів державного фінансового моніторингу належить:
- а) Національний банк України;
 - б) комерційний банк;
 - в) страхова компанія;
 - г) аудиторська фірма.
6. Основним завданням фінансового моніторингу є:
- а) боротьба з відмиванням коштів;
 - б) підвищення курсу валюти;
 - в) зниження податків;
 - г) кредитування населення.
7. Ідентифікація клієнта означає:
- а) встановлення особи клієнта;
 - б) видачу кредиту;
 - в) перевірку депозитів;
 - г) оформлення страхування.
8. Політично значущі особи — це:
- а) громадяни, які мають політичні погляди;
 - б) особи, що займають важливі державні посади;
 - в) керівники підприємств;
 - г) власники банків.
9. Підозріла фінансова операція — це операція:
- а) що може бути пов'язана з відмиванням коштів;
 - б) пов'язана з кредитуванням;
 - в) пов'язана з депозитами;
 - г) пов'язана з податками.

10. Суб'єкти фінансового моніторингу зобов'язані:
- а) повідомляти про підозрілі операції;
 - б) видавати кредити;
 - в) здійснювати валютні операції;
 - г) страхувати ризики.
11. Одним із суб'єктів фінансового моніторингу є:
- а) адвокат;
 - б) лікар;
 - в) викладач;
 - г) інженер.
12. Фінансовий моніторинг здійснюється з метою:
- а) запобігання фінансовим злочинам;
 - б) підвищення зарплати;
 - в) зниження податків;
 - г) регулювання експорту.
13. Контроль за банками у сфері фінансового моніторингу здійснює:
- а) Національний банк України;
 - б) Міністерство освіти;
 - в) Пенсійний фонд;
 - г) митна служба.
14. Одним із обов'язків суб'єктів фінансового моніторингу є:
- а) ведення обліку фінансових операцій;
 - б) підвищення курсу валюти;
 - в) кредитування держави;
 - г) виплата дивідендів.
15. Перевірки суб'єктів фінансового моніторингу можуть бути:
- а) планові та позапланові;
 - б) лише планові;
 - в) лише позапланові;
 - г) випадкові.

16. Порушення вимог фінансового моніторингу може призвести до:

- а) застосування штрафів;
- б) підвищення зарплати;
- в) зниження податків;
- г) отримання ліцензії.

17. Фінансовий моніторинг є складовою:

- а) фінансової безпеки держави;
- б) системи освіти;
- в) системи охорони здоров'я;
- г) системи транспорту.

18. Одним із принципів фінансового моніторингу є:

- а) співпраця з міжнародними організаціями;
- б) зниження податків;
- в) валютна стабілізація;
- г) регулювання експорту.

19. Інформація про фінансові операції повинна:

- а) зберігатися визначений законодавством строк;
- б) знищуватися одразу;
- в) передаватися клієнту;
- г) продаватися.

20. Фінансовий моніторинг спрямований на:

- а) прозорість фінансових операцій;
- б) зростання інфляції;
- в) підвищення валютного курсу;
- г) збільшення кредитів.

ТЕМА 5

ОРГАНІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ В УКРАЇНІ. ТИПОЛОГІЇ ВІДМИВАННЯ КОШТІВ, ОТРИМАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ

Метою самостійного опрацювання теми є формування системних знань щодо організації фінансового моніторингу в Україні, механізмів виявлення підозрілих фінансових операцій, застосування ризик-орієнтованого підходу, а також ознайомлення з основними типологіями та схемами легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом.

Методичні рекомендації щодо самостійного вивчення теми

Для якісного засвоєння матеріалу варто дотримуватися такої послідовності опрацювання теми:

1. Вивчення організації системи фінансового моніторингу. Необхідно з'ясувати:

- структуру системи фінансового моніторингу;
- механізм взаємодії суб'єктів фінансового моніторингу;
- порядок здійснення контролю за фінансовими операціями.

Особливу увагу слід приділити ролі фінансових установ у виявленні підозрілих операцій.

2. Аналіз ризик-орієнтованого підходу. Система фінансового моніторингу базується на ризик-орієнтованому підході, що передбачає оцінку ризиків клієнтів та фінансових операцій.

Чим вищий ризик здійснення фінансових злочинів, тим більш жорсткі заходи контролю повинні застосовуватися суб'єктами фінансового моніторингу.

3. Вивчення стадій процесу відмивання коштів. У процесі легалізації злочинних доходів виділяють три основні стадії:

1) Розміщення (placement) – введення незаконно отриманих коштів у фінансову систему.

2) Розшарування (layering) – проведення великої кількості операцій з метою приховування джерела походження коштів.

3) Інтеграція (integration) – повернення «очищених» коштів у легальну економіку.

4. Аналіз типологій відмивання коштів. Необхідно проаналізувати найбільш поширені схеми відмивання коштів:

- використання банківських установ;
- операції з цінними паперами;
- операції з нерухомістю;
- використання небанківських фінансових установ;
- використання підставних компаній;
- міжнародні фінансові операції через офшорні юрисдикції.

Наприклад, відмивання коштів може здійснюватися через спекулятивні операції з цінними паперами або шахрайські операції з нерухомістю.

5. Вивчення критеріїв підозрілих операцій. Під час аналізу фінансових операцій необхідно враховувати такі фактори:

- недостовірність інформації, наданої клієнтом;
- неможливість встановлення бенефіціарного власника;
- використання банків-оболонки;
- незвичайний характер фінансових операцій.

Запитання для самоконтролю

1. Що таке організація фінансового моніторингу?
2. Які основні елементи системи фінансового моніторингу в Україні?
3. У чому полягає ризик-орієнтований підхід у фінансовому моніторингу?
4. Які критерії використовуються для оцінки ризику клієнтів?
5. Що таке типологія відмивання коштів?
6. Які стадії процесу відмивання коштів виділяють дослідники?
7. У чому полягає стадія розміщення злочинних доходів?
8. Які операції характерні для стадії розширення коштів?
9. Що означає стадія інтеграції коштів?

10. Які фінансові установи найчастіше використовуються для відмивання коштів?
11. Які особливості відмивання коштів через банківські установи?
12. Як здійснюється відмивання коштів через ринок цінних паперів?
13. Які ризики виникають при операціях з нерухомістю?
14. Яку роль відіграють небанківські фінансові установи у схемах відмивання коштів?
15. Що таке підставні компанії?
16. Чому офшорні юрисдикції використовуються у схемах відмивання коштів?
17. Які фактори свідчать про підозрілу фінансову операцію?
18. Яку роль відіграють правоохоронні органи у виявленні схем відмивання коштів?
19. Як здійснюється міжнародна співпраця у боротьбі з відмиванням коштів?
20. Яке значення має фінансовий моніторинг для економічної безпеки держави?

Тестові завдання

1. Фінансовий моніторинг — це:
 - а) система банківського кредитування;
 - б) система заходів з контролю фінансових операцій;
 - в) система валютного регулювання;
 - г) система оподаткування.
2. Основною метою фінансового моніторингу є:
 - а) боротьба з фінансовими злочинами;
 - б) регулювання валютного курсу;
 - в) контроль податків;
 - г) кредитування підприємств.
3. Ризик-орієнтований підхід передбачає:
 - а) однаковий контроль усіх операцій;
 - б) контроль залежно від рівня ризику;

- в) відсутність контролю;
 - г) контроль лише великих операцій.
4. Перша стадія відмивання коштів називається:
- а) інтеграція;
 - б) розміщення;
 - в) консолідація;
 - г) розподіл.
5. Друга стадія відмивання коштів називається:
- а) розшарування;
 - б) інтеграція;
 - в) кредитування;
 - г) інвестування.
6. Третя стадія відмивання коштів:
- а) інтеграція;
 - б) консолідація;
 - в) розподіл;
 - г) інвестування.
7. Стадія розміщення означає:
- а) введення злочинних коштів у фінансову систему;
 - б) інвестування коштів;
 - в) накопичення коштів;
 - г) розподіл доходів.
8. Стадія розшарування передбачає:
- а) маскуванню джерела коштів;
 - б) накопичення доходів;
 - в) кредитування;
 - г) страхування.
9. Інтеграція означає:
- а) повернення коштів у легальну економіку;
 - б) розподіл коштів;
 - в) кредитування;
 - г) валютний обмін.

10. Відмивання коштів може здійснюватися через:

- а) операції з цінними паперами;
- б) освітні послуги;
- в) державні субсидії;
- г) соціальні виплати.

11. Однією зі схем відмивання коштів є:

- а) операції з нерухомістю;
- б) виплата зарплати;
- в) виплата пенсій;
- г) виплата стипендій.

12. Небанківські фінансові установи можуть використовуватися для:

- а) легалізації злочинних доходів;
- б) видачі дипломів;
- в) медичних послуг;
- г) транспортних перевезень.

13. Підставні компанії використовуються для:

- а) приховування справжніх власників коштів;
- б) сплати податків;
- в) надання кредитів;
- г) страхування.

14. Підозрілою є фінансова операція, якщо:

- а) неможливо встановити бенефіціарного власника;
- б) вона здійснюється у банку;
- в) вона здійснюється підприємством;
- г) вона здійснюється громадянином.

15. Одним із способів відмивання коштів є:

- а) використання офшорних компаній;
- б) виплата зарплати;
- в) сплата податків;
- г) соціальні виплати.

16. Операції з нерухомістю можуть використовуватися для:

- а) легалізації доходів;
- б) соціальних виплат;
- в) виплати пенсій;
- г) бюджетного фінансування.

17. Основним принципом фінансового моніторингу є:

- а) прозорість фінансових операцій;
- б) приховування інформації;
- в) відсутність контролю;
- г) обмеження банків.

18. Контроль за фінансовими операціями здійснюється:

- а) суб'єктами фінансового моніторингу;
- б) навчальними закладами;
- в) транспортними підприємствами;
- г) медичними установами.

19. Виявлення схем відмивання коштів здійснюється:

- а) фінансовим моніторингом;
- б) системою освіти;
- в) медичною системою;
- г) транспортною системою.

20. Фінансовий моніторинг сприяє:

- а) фінансовій безпеці держави;
- б) підвищенню інфляції;
- в) збільшенню боргу;
- г) скороченню виробництва.

ТЕМА 6

БОРОТЬБА З ВІДМИВАННЯМ ГРОШЕЙ У БАНКІВСЬКОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ

Метою самостійного опрацювання теми є формування системних знань щодо організації боротьби з відмиванням коштів у банківському секторі економіки, механізмів функціонування внутрішньобанківської системи протидії легалізації доходів, ролі належної перевірки клієнтів, збереження банківської таємниці та застосування заходів впливу до банків за порушення вимог законодавства.

Методичні рекомендації щодо самостійного вивчення теми

Для якісного засвоєння матеріалу варто дотримуватися такої послідовності опрацювання теми:

1. Вивчення внутрішньобанківської системи ПВК/ФТ. Під час самостійного опрацювання теми необхідно з'ясувати:

- сутність та призначення внутрішньобанківської системи ПВК/ФТ;
- структуру управління системою фінансового моніторингу в банку;
- роль керівництва банку у забезпеченні її ефективного функціонування.

Особливу увагу потрібно звернути на принцип трьох ліній захисту, які забезпечують ефективний розподіл функцій контролю у банку.

2. Аналіз внутрішніх документів банку. Необхідно дослідити:

- види внутрішніх документів банку у сфері ПВК/ФТ;
- порядок їх розроблення та затвердження;
- вимоги до їх актуалізації.

Внутрішні документи повинні містити ризик-орієнтовані процедури, що забезпечують ефективну організацію фінансового моніторингу в банку.

3. Вивчення ролі відповідального працівника банку. Треба з'ясувати:

- порядок призначення відповідального працівника банку;

- його підпорядкування та звітність;
- кваліфікаційні вимоги;
- вимоги до ділової репутації.

Особливу увагу слід приділити вимогам до професійної компетентності та досвіду роботи у сфері фінансового моніторингу.

4. Належна перевірка клієнтів (Customer Due Diligence).

Варто детально опрацювати процедури:

- ідентифікації та верифікації клієнтів;
- встановлення кінцевого бенефіціарного власника;
- моніторингу ділових відносин;
- актуалізації даних клієнта.

Потрібно розрізняти:

- спрощені заходи перевірки клієнта (SDD) – для клієнтів з низьким рівнем ризику;
- посилені заходи перевірки клієнта (EDD) – для клієнтів з підвищеним ризиком.

5. Банківська таємниця. Під час опрацювання матеріалу необхідно з'ясувати:

- що належить до банківської таємниці;
- порядок її збереження;
- випадки законного розкриття інформації.

Особливу увагу потрібно приділити відповідальності за порушення банківської таємниці.

6. Заходи впливу Національного банку України.

Доцільно вивчити:

- види заходів впливу, які може застосовувати НБУ;
- підстави для їх застосування;
- порядок прийняття відповідних рішень.

Це дозволяє зрозуміти механізми державного контролю за діяльністю банків.

Запитання для самоконтролю

1. Що таке внутрішньобанківська система ПВК/ФТ?
2. Яка основна мета організації системи фінансового моніторингу у банку?
3. Які заходи забезпечують ефективне функціонування системи ПВК/ФТ у банку?

4. Яку роль відіграє керівництво банку у забезпеченні фінансового моніторингу?
5. Які функції виконує відповідальний працівник банку?
6. Хто призначає відповідального працівника банку?
7. Які вимоги встановлюються до ділової репутації відповідального працівника банку?
8. Які основні елементи належної перевірки клієнтів?
9. Що таке кінцевий бенефіціарний власник?
10. Які цілі має встановлення бенефіціарного власника клієнта?
11. У чому полягає моніторинг ділових відносин з клієнтами?
12. Що таке електронна анкета клієнта?
13. Які особливості спрощених заходів перевірки клієнтів (SDD)?
14. У яких випадках застосовуються посилені заходи перевірки клієнтів (EDD)?
15. Що належить до банківської таємниці?
16. Які заходи забезпечують збереження банківської таємниці?
17. У яких випадках банки можуть розкривати інформацію, що становить банківську таємницю?
18. Які органи мають право отримувати інформацію, що становить банківську таємницю?
19. Які заходи впливу може застосовувати Національний банк України до банків?
20. Яке значення має фінансовий моніторинг для стабільності банківської системи?

Тестові завдання

1. Внутрішньобанківська система ПВК/ФТ створюється з метою:
 - а) збільшення прибутку банку;
 - б) запобігання відмиванню коштів;
 - в) контролю за податками;
 - г) регулювання валютного курсу.

2. Хто несе відповідальність за організацію системи фінансового моніторингу в банку?
 - а) касир;
 - б) керівник банку;
 - в) клієнт;
 - г) бухгалтер.

3. Відповідального працівника банку призначає:
 - а) правління банку;
 - б) наглядова рада банку;
 - в) клієнт банку;
 - г) аудитор.

4. Відповідальний працівник банку підпорядковується:
 - а) клієнтам банку;
 - б) наглядовій раді банку;
 - в) касиру;
 - г) аудитору.

5. Належна перевірка клієнта передбачає:
 - а) ідентифікацію клієнта;
 - б) виплату кредиту;
 - в) виплату дивідендів;
 - г) надання кредитної картки.

6. Встановлення кінцевого бенефіціарного власника означає:
 - а) встановлення особи, яка контролює компанію;
 - б) встановлення керівника банку;
 - в) встановлення працівника банку;
 - г) встановлення аудитора.

7. Моніторинг ділових відносин клієнта передбачає:
 - а) постійний аналіз фінансових операцій;
 - б) виплату кредитів;
 - в) надання депозитів;
 - г) валютні операції.

8. Електронна анкета клієнта формується:
- а) після проведення першої операції;
 - б) до проведення першої операції;
 - в) після закриття рахунку;
 - г) після кредитування.
9. Спрощена перевірка клієнта застосовується до:
- а) клієнтів з високим ризиком;
 - б) клієнтів з низьким ризиком;
 - в) усіх клієнтів;
 - г) іноземних клієнтів.
10. Посилена перевірка клієнта застосовується до:
- а) клієнтів з високим ризиком;
 - б) клієнтів з низьким ризиком;
 - в) державних органів;
 - г) студентів.
11. Банківська таємниця — це:
- а) інформація про діяльність клієнта банку;
 - б) інформація про погоду;
 - в) інформація про транспорт;
 - г) інформація про освіту.
12. До банківської таємниці належить:
- а) інформація про банківські рахунки клієнтів;
 - б) інформація про державний бюджет;
 - в) інформація про освіту;
 - г) інформація про транспорт.
13. Банк зобов'язаний забезпечити збереження банківської таємниці шляхом:
- а) обмеження доступу до інформації;
 - б) публікації інформації;
 - в) передачі інформації всім особам;
 - г) продажу інформації.

14. Інформація, що становить банківську таємницю, може бути розкрита:

- а) за рішенням суду;
- б) будь-якій особі;
- в) журналістам;
- г) студентам.

15. Нагляд за банками здійснює:

- а) Національний банк України;
- б) Міністерство освіти;
- в) Міністерство культури;
- г) Пенсійний фонд.

16. До заходів впливу НБУ належить:

- а) письмове застереження;
- б) виплата пенсій;
- в) соціальні виплати;
- г) освітні послуги.

17. НБУ може застосувати до банку:

- а) штраф;
- б) стипендію;
- в) премію;
- г) субсидію.

18. Одним із заходів впливу НБУ є:

- а) обмеження банківських операцій;
- б) виплата заробітної плати;
- в) соціальні виплати;
- г) освітні послуги.

19. У разі серйозних порушень НБУ може:

- а) відкликати банківську ліцензію;
- б) виплатити премію;
- в) надати кредит;
- г) видати ліцензію.

20. Фінансовий моніторинг у банківському секторі спрямований на:

- а) запобігання фінансовим злочинам;
- б) підвищення інфляції;
- в) збільшення боргу;
- г) скорочення виробництва.

ТЕМА 7

СВІТОВИЙ ДОСВІД ПВК/ФТ І УКРАЇНА ЯК УЧАСНИЦЯ ЦІЄЇ БОРОТЬБИ

Метою самостійного опрацювання теми є формування системного розуміння міжнародної практики запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, отриманих злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, а також визначення ролі України у міжнародній системі фінансового моніторингу та її участі у реалізації міжнародних стандартів боротьби з цими явищами.

Методичні рекомендації щодо самостійного вивчення теми

Для якісного засвоєння матеріалу варто дотримуватися такої послідовності опрацювання теми:

1. Ознайомлення з теоретичними основами теми. Необхідно детально опрацювати поняття міжнародного співробітництва у сфері запобігання відмиванню доходів та фінансуванню тероризму, з'ясувати причини глобалізації цієї проблеми та її вплив на економічну безпеку держав.

2. Вивчення ролі України у міжнародній системі ПВК/ФТ. Потрібно проаналізувати участь України у міжнародних організаціях та інституціях, які координують боротьбу з легалізацією злочинних доходів, зокрема співпрацю з міжнародними фінансовими та правоохоронними структурами.

3. Аналіз міжнародного досвіду боротьби з відмиванням коштів. Доцільно дослідити особливості законодавства та організаційних механізмів протидії відмиванню коштів у різних країнах світу (США, країни Європейського Союзу тощо), визначити їхні спільні риси та відмінності.

4. Ознайомлення з механізмами міжнародного фінансового контролю. Слід звернути увагу на роль міжнародних організацій у формуванні стандартів фінансового моніторингу, а також на функціонування механізмів оцінки ефективності національних систем протидії відмиванню коштів.

5. Вивчення питання перебування України у списках

міжнародних організацій. Необхідно дослідити історію перебування України у «чорному» та «сірому» списках FATF, причини такого включення та заходи, які були вжиті державою для виходу з цих списків.

6. Аналіз антикорупційного законодавства України. Слід вивчити основні положення антикорупційного законодавства, структуру органів, що забезпечують його реалізацію, а також їх роль у протидії легалізації злочинних доходів.

7. Оцінка сучасних проблем та перспектив розвитку системи ПВК/ФТ в Україні. Потрібно визначити основні ризики та загрози, які виникають у процесі легалізації злочинних доходів, а також можливі напрями вдосконалення державної політики у цій сфері.

Запитання для самоконтролю

1. У чому полягає сутність міжнародного співробітництва у сфері протидії відмиванню коштів?

2. Які фактори роблять Україну вразливою до процесів легалізації злочинних доходів?

3. Які міжнародні організації беруть участь у боротьбі з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму?

4. Яку роль відіграє міжнародна взаємодія у формуванні ефективної системи фінансового моніторингу?

5. Які принципи міжнародного співробітництва у сфері ПВК/ФТ застосовуються в Україні?

6. Які функції виконує Держфінмоніторинг України у міжнародному співробітництві?

7. Які основні напрями світового досвіду боротьби з відмиванням злочинних доходів?

8. Які особливості законодавства США у сфері протидії відмиванню коштів?

9. Які органи здійснюють фінансовий моніторинг у країнах Європи?

10. Які особливості системи протидії відмиванню коштів у Великобританії?

11. Які функції виконує фінансова розвідка у різних країнах світу?

12. У чому полягає призначення «чорного» списку FATF?
13. Які країни потрапляють до «сірого» списку FATF?
14. Які причини включення України до списків FATF у минулому?
15. Які заходи були вжиті Україною для виключення зі списків FATF?
16. Яку роль відіграє антикорупційне законодавство у боротьбі з відмиванням коштів?
17. Які функції виконує Національне агентство з питань запобігання корупції?
18. Які основні загрози легалізації злочинних доходів для економіки України?
19. Які джерела формування незаконних доходів у сучасному світі?
20. Які перспективи вдосконалення системи протидії відмиванню коштів в Україні?

Тестові завдання

1. Що є головною метою міжнародного співробітництва у сфері ПВК/ФТ?
 - а) розвиток банківської системи;
 - б) формування єдиного міжнародного механізму боротьби з відмиванням коштів;
 - в) збільшення валютних резервів держави;
 - г) зростання обсягів міжнародної торгівлі.
2. Який орган в Україні здійснює міжнародне співробітництво у сфері фінансового моніторингу?
 - а) Міністерство економіки України;
 - б) Державна служба фінансового моніторингу України;
 - в) Національна поліція України;
 - г) Міністерство фінансів України.
3. Яка міжнародна організація розробляє світові стандарти боротьби з відмиванням грошей?
 - а) Світовий банк;

- б) FATF;
 - в) ООН;
 - г) Європейський банк реконструкції та розвитку.
4. Що означає включення держави до «чорного списку» FATF?
- а) повну заборону міжнародної торгівлі;
 - б) наявність стратегічних недоліків у системі боротьби з відмиванням коштів;
 - в) високий рівень економічного розвитку;
 - г) відсутність банківської системи.
5. У якому році Україну було включено до «чорного списку» FATF?
- а) 1998;
 - б) 2001;
 - в) 2005;
 - г) 2010.
6. У якому році Україна була виключена з «чорного списку» FATF?
- а) 2004;
 - б) 2006;
 - в) 2008;
 - г) 2011.
7. Який орган виконує функції фінансової розвідки у США?
- а) CIA;
 - б) FinCEN;
 - в) FBI;
 - г) Interpol.
8. Який закон США вперше криміналізував відмивання грошей?
- а) Bank Secrecy Act;
 - б) Money Laundering Control Act;

- в) Patriot Act;
- г) Financial Stability Act.

9. Яка організація є фінансовою розвідкою Франції?

- а) BaFin;
- б) TRACFIN;
- в) GIIF;
- г) FinCEN.

10. Який орган здійснює фінансовий моніторинг у Польщі?

- а) GIIF;
- б) BaFin;
- в) TRACFIN;
- г) FinCEN.

11. Який орган контролює діяльність фінансових установ у Німеччині?

- а) BaFin;
- б) FinCEN;
- в) NCA;
- г) IMF.

12. Що означає «сірий список» FATF?

- а) перелік держав із високим рівнем корупції;
- б) перелік держав із стратегічними недоліками, які погодились їх усунути;
- в) перелік країн з високим рівнем інвестицій;
- г) перелік країн із розвиненою банківською системою.

13. Який орган в Україні забезпечує формування державної антикорупційної політики?

- а) НАЗК;
- б) НБУ;
- в) Верховний Суд;
- г) Кабінет Міністрів України.

14. Коли набув чинності Закон України «Про запобігання корупції»?
- а) 2012 р.
 - б) 2015 р.
 - в) 2017 р.
 - г) 2020 р.
15. Скільки членів входить до складу НАЗК?
- а) 3;
 - б) 5;
 - в) 7;
 - г) 9.
16. Яка основна функція НАЗК?
- а) валютний контроль;
 - б) формування та реалізація антикорупційної політики;
 - в) банківський нагляд;
 - г) управління державним бюджетом.
17. Який ризик для держави створює легалізація злочинних доходів?
- а) зростання інвестицій;
 - б) підвищення податкових надходжень;
 - в) загрозу економічній та національній безпеці;
 - г) розвиток банківської системи.
18. Яке з наведених джерел є типовим джерелом незаконних доходів?
- а) міжнародна торгівля;
 - б) наркобізнес;
 - в) інвестиційна діяльність;
 - г) банківські депозити.
19. Що є одним із наслідків відмивання коштів для країни?
- а) покращення інвестиційного клімату;
 - б) формування позитивного іміджу держави;
 - в) погіршення міжнародної репутації;
 - г) зниження рівня злочинності.

20. Який сектор економіки є найбільш вразливим до відмивання коштів?

- а) освітній;
- б) фінансовий;
- в) аграрний;
- г) культурний.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України від 06 грудня 2019 р. № 361-XI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>

2. Про затвердження Положення про Державну службу фінансового моніторингу: Постанова Кабінету міністрів України від 29 липня 2015 р. № 537. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/537-2015-%D0%BF#Text>

3. Посібник щодо деяких аспектів здійснення фінансових розслідувань (дослідження фінансових відносин). 2021. 160 с. URL : [https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/200/Typologies%20\(National%20Studies,%20Guidances%20etc\)/UKR_FINANCIAL%20INVESTIGATIONS%20MANUAL.pdf](https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/200/Typologies%20(National%20Studies,%20Guidances%20etc)/UKR_FINANCIAL%20INVESTIGATIONS%20MANUAL.pdf)

4. Ричардсон І., Мартін І. Посібник з питань виявлення, розслідування та кримінального переслідування відмивання коштів. 2021. 106 с. URL : <https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/320/%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%B4%D0%BB%D1%8F%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%BA%D1%83%D1%80%D0%BE%D1%80%D1%96%D0%B2.pdf>

5. Фінансовий моніторинг : навч. посібник / укл. Е.О. Юрій, О.М. Грубляк. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2025. 368 с. URL : <https://archer.chnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/11241>

6. Юрій Е. Оцінювання фінансово-економічної безпеки в системі фінансового моніторингу діяльності підприємства. *Галицький економічний вісник*. 2023. Том 82. № 3. С. 71-79. URL : <https://galicianvisnyk.tntu.edu.ua/?art=1167>

7. Юрій Е.О. Збірник тестових завдань з навчальної дисципліни "Фінансовий моніторинг". Чернівці : ЧНУ. 2022. 50 с. URL : <https://drive.google.com/file/d/1Dq-TdE5bmngrcbkLuHABHkrVfZF2z1cP/view?usp=sharing>

8. Юрій Е.О. Моніторинг ефективності функціонування банківської системи України. *Причорноморські економічні студії*. 2022. №73. С. 110-116 URL : http://bses.in.ua/journals/2022/73_2022/19.pdf

9. Юрій Е.О. Оцінювання ефективності управління фінансовими ресурсами в системі фінансового моніторингу діяльності підприємства. *Інфраструктура ринку*. 2025. № 83. URL : <http://www.marketinfr.od.ua/uk/83-2025>

10.Юрій Е.О. Фінансовий моніторинг як інструмент забезпечення фінансової безпеки підприємства. *Інфраструктура ринку*. 2022. №65. С. 176-183 URL : http://www.market-infr.od.ua/journals/2022/65_2022/32.pdf

11.Юрій Е.О. Фінансовий моніторинг як інструмент управління фінансовими ризиками підприємства. *Галицький економічний вісник*. 2025. Том 93. № 2. С. 50-59. URL : <https://galicianvisnyk.tntu.edu.ua/?art=1422>

12.Юрій Е.О., Пілат А.К. Особливості моніторингу у сфері публічних закупівель. *Фінансова політика держави і господарюючих суб'єктів: коеволюція та синергетичний ефект: колективна монографія/ За заг.ред. Е.О. Юрія*. Чернівці : Рута, 2022. С. 56-70 URL : <https://drive.google.com/file/d/1JqPIoMon-LeY37CzTf-5yWgLYh6PcQED/view?usp=sharing>

Додаткова

1. Абрамов Ф. В. Ефективність системи фінансового моніторингу в умовах безготівкового суспільства. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2023. Вип. 4. С. 9-14. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/cxeebu_2023_4_4
2. Бабій Л. І. Сучасні тенденції діяльності суб'єктів первинного фінансового моніторингу. *Економічний простір*. 2025. № 197. С. 3-9. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/есpros_2025_197_3
3. Борщевич П. С. Сучасні аспекти правового регулювання фінансового моніторингу. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. № 1. С. 423-426. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/anopr_2025_1_71
4. Вовчак О. Д., Єндоренко Л. О. Удосконалення системи фінансового моніторингу в банках України та оцінювання комплаєнс-ризиків. *Проблеми економіки*. 2023. № 3. С. 237-243. URL : https://www.problecon.com/article/?year=2023&abstract=2023_3_0_237_243
5. Грабчук І. Л. Інструменти фінансового моніторингу. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. № 15. С. 69-73. URL : <https://nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/1900>
6. Грабчук І. Л. Принципи фінансового моніторингу. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. № 14. С. 62-66. URL : <https://www.nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/1807>
7. Грабчук І. Л. Світовий досвід фінансового моніторингу операцій з криптовалютою (на прикладі Японії, США та ЄС). *Вісник Одеського національного університету. Серія : Економіка*. 2023. Т. 28, Вип. 3. С. 11-15. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2023_28_3_4

8. Грабчук І. Л., Грабчук О. В. Механізм взаємодії суб'єктів фінансового моніторингу з суб'єктами реалізації правоохоронної функції. *Society and Security*. 2024. № 1. С. 77-83. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/sas_2024_1_13

9. Грицишен Д. О., Грабчук І. Л., Босян А. А. Методологія оцінювання відповідності рекомендаціям FATF та ефективності систем фінансового моніторингу. *Society and Security*. 2023. № 1. С. 140-155. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/sas_2023_1_18

10. Ільченко М. Г. Суб'єкти фінансового моніторингу обігу криптовалюти в Україні та їх повноваження: фінансово-правовий аспект. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. 2024. Вип. 81(2). С. 149-154. URL : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2024_81\(2\)__25](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2024_81(2)__25)

11. Крит'єв А. Г. Застосування фінансового моніторингу державними та комунальними підприємствами як механізм протидії сумнівним фінансовим операціям. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. 2025. Вип. 88(4). С. 266-271. URL : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2025_88\(4\)__41](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2025_88(4)__41)

12. Овчаренко А. С., Іржавська В. Є. Щодо окремих питань посилення фінансового моніторингу політично значущих осіб в Україні в умовах воєнного стану. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія : Юридичні науки*. 2023. № 11. С. 54-59. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnjju_2023_11_10

13. Рубай О., Шолудько О., Богач М. Особливості фінансового моніторингу в Україні в умовах воєнного стану. *Вісник Львівського національного університету природокористування. Серія : Економіка АПК*. 2023. № 30. С. 89-93. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlnau_econ_2023_30_16

14. Сус Л. В., Сус Ю. Ю., Недільська Л. В. Фінансовий моніторинг як інструмент забезпечення економічної безпеки України. *Ефективна економіка*. 2024. № 11. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2024_11_37

15. Утенкова К. Роль державного фінансового моніторингу в забезпеченні фінансової безпеки України в умовах воєнного стану. *Облік і фінанси*. 2025. № 1. С. 95-102. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Oif_apk_2025_1_13

16. Уткіна М. С. Виклики та перспективи міжнародної співпраці у сфері здійснення фінансового моніторингу. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 2. С. 255-259. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/anpror_2023_2_45

Інформаційні ресурси.

Офіційні сайти органів державного управління України:

1. Верховна рада України. URL : <http://www.rada.gov.ua/>
2. Державна податкова служба України URL : <https://tax.gov.ua/>
3. Державна служба статистики України URL : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Державна служба фінансового моніторингу України. URL : <https://fiu.gov.ua/>
5. Кабінет Міністрів України URL : <https://www.kmu.gov.ua/>
6. Міністерство фінансів України URL : <http://www.minfin.gov.ua>
7. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку України URL : <http://www.nssmc.gov.ua>

8. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. URL : <http://www.drs.gov.ua/publisher/natsionalna-komisiya-shho-zdijsnyuye-derzhavne-regulyuvannya-u-sferi-rynkiv-finansovyh-poslug/>

9. Національний банк України URL : <http://www.nbu.gov.ua>

Офіційні сайти міжнародних фінансових організацій:

1. FATF. URL : <http://www.fatf-gafi.org/>

2. Базельський комітет. URL : <http://www.bis.org/>

3. Євразійська група з протидії легалізації злочинних доходів і фінансуванню тероризму (ЄАГ). URL : <http://www.eurasiangroup.org/>

4. Європейський банк реконструкції і розвитку URL : <http://www.ebrd.com/>

5. Європейський інвестиційний банк URL : <http://www.eib.org/>

6. Міжнародний валютний фонд URL : <http://www.imf.org/>

Офіційні сайти науково-дослідних інститутів і центрів, пошукових систем:

1. База українського законодавства в Інтернет URL : <http://www.lawukraine.com>

2. Інститут глобальних стратегій URL : <http://igls.com.ua/>

3. Інформаційний сервер про Україну URL : <http://www.uazone.net/>

4. Консорціум економічних досліджень URL : <http://www.eurasia.org/eerc/kyiv/EERC>

5. Український центр економічних і політичних досліджень ім. О. Разумкова URL : <http://www.uceps.org>

Офіційні сайти наукових і електронних бібліотек в Україні:

1. Наукова бібліотека Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича URL : <http://library.chnu.edu.ua/index.php?page=ua>

2. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського URL : <http://www.nbuv.gov.ua>

3. Національна парламентська бібліотека URL : www.alpha.rada.kiev.ua

Навчальне видання

ФІНАНСОВИЙ МОНІТОРИНГ

**Методичні рекомендації для самостійного вивчення
дисципліни**

Укладач

ЮРІЙ Едуард Олександрович

Відповідальна за випуск ***Харабара В.М***

Літературне редагування О.В. Колодій

Технічне редагування та дизайн обкладинки

Чорасєва Г.К.

Електронне видання

Підписано до друку 01.04.2026.

Умов.-друк. арк. 3,3. Обл.-вид. арк. 3,5.

Зам. Н-039.

Видавництво Чернівецького національного університету.

58002, Чернівці, вул. Коцюбинського, 2.

e-mail: ruta@chnu.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 891 від 08.04.2002.

